

Wydział Sztuki
Uniwersytetu Technologiczno-Humanistycznego
im. Kazimierz Pułaskiego w Radomiu,
prof. Andrzej Markiewicz prof. zw.
26-200 Radom, ul. Wstępną 36/1

Radom, kwiecień, 2017r.

**Ocena rozprawy doktorskiej oraz projektu artystycznego
mgr Karoliny Wojnowskiej – Paterek w związku z postępowaniem o nadanie stopnia
doktora w dziedzinie – sztuki plastyczne, dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne,
wszczętym przez Radę Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu
Jana Kochanowskiego w Kielcach**

Rada Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach powołała mnie na recenzenta w postępowaniu doktorskim mgr Karoliny Wojnowskiej – Paterek. Postaram się sprostać zadaniu.

Temat rozprawy doktorskiej i pracy praktycznej brzmi: *Pomiędzy mikro a makroświatem*. Na część teoretyczną składa się rozprawa licząca 45 stron, będąca rozwinięciem tematu zawartego w tytule, natomiast część praktyczną stanowi zestaw 14. prac malarskich oraz 22. prac - fotografii i grafik komputerowych, poszukiwań, eksperymentów i działań formalnych, przedstawionych w formie dokumentacji fotograficznej.

Powierzona mi do napisania recenzja będzie prowadzona dwutorowo. W pierwszej części recenzji przytoczę swoje rozważania i opinie do przedstawionych założeń teoretycznych dysertacji. W drugiej, odniosę się do wizualizacji w/w problemu w dokonaniach artystycznych, które poznałem i analizowałem na podstawie reprodukcji prac autorki ; rozprawa doktorska - str. 12 – 20 oraz 64 – 93.

Analiza, refleksje i opinie do teoretycznych założeń rozprawy doktorskiej.

Niewielka objętościowo praca teoretyczna pani magister Karoliny Wojnowskiej – Paterek z właściwym materiałem dokumentacyjnym, zawierająca reprodukcje dokonań autorki umożliwiła mi zanurzenie się w świat intelektualny doktorantki. Na wstępie nasuwa się poniekąd prowokacyjne pytanie, czy w tak skromnej pod względem objętości pracy teoretycznej można uchwycić temat zawarty w tytule rozprawy doktorskiej, przynajmniej w zarysie, jeżeli już nie w pełni? Wybór formy tekstu, podział na rozdziały, charakteryzuje się swobodnym tokiem myśli, uwag, cytatów, bez wyczerpującego wykazu odwołań, przypisów i bibliografii; również odniesienia do ulubionych i inspirujących autorkę twórców, którzy problemom *mikro a makroświata* poświęcili przynajmniej częściowo swoje dokonania artystyczne są fragmentaryczne. Stąd też pewnie wynika nie przywiązywanie dużej wagi do pracy z materiałem i problematyką historii sztuki. Dla przykładu, część rozdziału IV pt.: *Teorie*

będące obszarem odniesienia do własnych rozważań dotycząca teorii i problematyki sztuki w podrozdziałach: *Nie ma spostrzeżeń nieformalnych*, Juliusz Zórawski; *Teoria widzenia inspirowana psychologią postaci*, Ludwik Fleck; *Teoria widzenia*, Władysław Strzemiński; jest opracowana w sposób częściowy, wręcz minimalistyczny; subiektywny i lakoniczny komentarz do tych teorii został włączony do swobodnej kompozycji intelektualnej autorki. Myślę, że właśnie te części pracy pani Wojnowskiej – Paterek wymagałaby dokładniejszego i bardziej przemyślanego podejścia. Fragmenty części teoretycznej tekstu, w których Karolina Wojnowska – Paterek może oprzeć ich zawartość na własnych, autentycznych doświadczeniach podróżnika, fotografa, grafika i malarza, uważam za ciekawe. Poza tym rozważania zamknięte w pracy doktorskiej pt. *Pomiędzy mikro a makroświatem* dotyczą także postawy artystki i jej reakcji na współczesny świat oraz zawierają przemyślenia nad świadomym użyciem elementów fotograficznych, graficznych i malarskich, wzajemnym ich powiązaniu, stopniowaniu napięć, porządkowaniu obszaru zapisu kompozycyjnego tak, aby percepcja odbiorcy była nastawiona na refleksyjne postrzeżenie dzieła.

Z tekstu doktorantki wyłania się natura odkrywcy niepoznanych dotąd możliwości tworzenia nowych, nieprzetłumaczalnych i innych w odbiorze obrazów. Autorka w rozprawie doktorskiej pisze: *Wiedza o świecie, która znacząco wpłynęła na naszą jakość życia i stała się podstawą edukacji, wynikała właśnie z obserwacji przyrody. Rozwijając wiedzę z dziedziny fizyki, biologii czy astronomii, niezależnie od poziomu tej wiedzy, każdy z nas dochodzi do etapu, który wymaga abstrakcyjnego myślenia. Na podstawie fotografii, wizualizacji i schematów nasza wyobraźnia buduje obraz otaczanego nas świata, który jest kombinacją tego co widzimy i tego czego mamy świadomość istnienia, choć nie możemy zobaczyć.* str. 30 - 31

Język i styl w jakim została napisana praca świadczy o niezłych umiejętnościach Karoliny Wojnowskiej – Paterek do wyrażania przemyśleń dotyczących problematyki sztuki. Tekst rozprawy to rezultat dość mozolnej pracy i samodyscypliny intelektualnej autorki. Podejście do realizacji założeń tematu wydaje mi się jednak zbyt ogólne w zakresie przejrzystości konstrukcji formalnej i merytorycznej (komentarze, zawartość historyczna, odniesienia, przypisy, bibliografia) . Publikacja zawiera pełną dokumentację pracy praktycznej w postaci reprodukcji wyników działań fotograficznych, graficznych i malarskich.

Dokonania artystyczne – założenia, analiza.

Podstawą w artystycznych poszukiwaniach pani Karoliny Wojnowskiej – Paterek jest bez wątpienia inklinacja zbadania, a raczej zmierzenia się, z istotną dla każdego artysty wartością, jaką jest sugestywna chęć poznania niepoznawalnego. To również swego rodzaju próba nadania tym poszukiwaniom racjonalnie uzasadnionego fundamentu, bazy, pozwalającej zrozumieć i uzasadnić własne zmagania, związane z tym dywagacje, lęki, a także pojawiające się przy tej okazji niepowodzenia.

Autorka wskazuje na kilka istotnych elementów – wręcz podstawowych wartości warsztatu artystycznego. Pierwszą taką wartością jest analiza i zrozumienie zasad procesu twórczego jako poszukiwania jedności myśli, idei, konceptu ideowego z wyraźnie określonymi regułami, zgodnie z którymi opracowanie dzieła jest równoznaczne z podjęciem

decyzji co do treści i formy kompozycji. Z tym związany jest drugi z istotnych elementów – eksperyment, jako konstytutywne podejście twórcze, które z reguły ma na celu potwierdzenie określonej teorii i leży u podstaw działania każdego artysty. Ten proces dotyczy również badań w obszarze materii, z którą przychodzi nam się identyfikować. Związany jest on bezpośrednio z obserwacją oraz intuicją, podświadomym procesem myślowym, umożliwiającym artyście podjęcie właściwej decyzji, zrozumienie i rozwiązanie problemu lub odpowiedzi na zasadnicze, często trudne pytania. Jest to wartość, która w moim przekonaniu w podstawowy sposób odróżnia działania artystyczne od innych form aktywności człowieka. To proces kreatywny, koncepcyjny, działający na najwyższym z możliwych poziomów abstrakcji.

We wstępie do rozprawy doktorskiej autorka pisze: *Na interpretację rzeczywistości z pewnością mają wpływ miejsca, z których artyści pochodzą, atmosfera otoczenia w którym się wychowują jak i edukacja w zakresie przyrody. Klimat i przyroda miejsca mają ogromny wpływ na usposobienie ludzi, na sposób życia, a co za tym idzie, rozwój kultury. Relacje pomiędzy procesami widzenia i myślenia, a spójnym obrazem rzeczywistości pokazują, że patrzymy na świat w sposób mentalny a nie fizyczny. Artyści potrafią zaobserwować formy otoczenia wnikliwej niż większość społeczeństwa.....* rozprawa doktorska str. 2

W tym miejscu chciałbym, a tak naprawdę muszę, niejako na własny użytek przytoczyć cytat, który w kontekście przywołanego fragmentu *Wstępu* rozprawy doktorskiej mgr Wojnowskiej – Paterek jest wobec niego w pełni kompatybilny: *„Kiedy obserwujemy poruszające się na wietrze liście, podziwiamy lecące pod chmurami klucze ptaków, albo śledzimy drogę mrówki wracającej do mrowiska, jednoczymy się z tym, co widzimy w uczuciu podziwu, które zatrzymuje czas i jest spełnieniem naszej obecności na ziemi. Wpadamy wtedy niespodziewanie w magiczne piękno przyrody, które jest harmonią.”* pisze Barbara Czochralska, *Labirynt myślenia*, [w:] Halina Rudnicka (red.) *Kosmos - Edukacja - Sztuka*, Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko 2000, s. 79.

Uczucie podziwu i fascynacja otaczającym światem, a także nieśmiałość wobec zasad natury, przynosi implikacje w sztuce Karoliny Wojnowskiej – Paterek. Jej sztuka opisuje świat, łącząc ze sobą jego realizm, autentyczność i obrazy wyobraźni. Jest również dokumentem dyskretnie utajnionych scen, opowiadających o emocjach rozgrywających się między nimi, o przestrzeni, w której się znajdują.

Dlatego zapewne w tym przypadku punktem wyjścia do prac artystki stała się wnikliwa obserwacja rzeczywistości i refleksja nad zbieranym materiałem fotograficznym: fragmentem inspirowanym formami przyrody, niekiedy tylko jego części, struktur powierzchni, przestrzeni, dynamiką. Poszukiwanie lub dostrzeganie wyjątków i konfrontowanie ich z emocjami wpływającymi z wnętrza stało się metodą zapładniającą jej proces twórczy. Autorka w swoisty sposób kadruje zauważone i zapamiętane obrazy, wybiera fragmenty, które zaczynają coś znaczyć.

Następnym krokiem w poszukiwaniach jest stosowanie różnorodnych środków artystycznych. Wszystkie te zabiegi pozwalają jej na ciągłe rozszerzanie formy przekazu w związku z ciągle rozszerzaną problematyką, a sposób organizacji działań twórczych odsłania, a tym samym ujawnia, jej poznawczą dociekliwość. W ujęciu doktorantki,

powstanie obrazu to ciągły proces, poszukiwanie najlepszego przedstawienia, dążenie do homeostazy.

Analizując tę część rozprawy doktorskiej pani Wojnowskiej – Paterek, nasuwa się bardzo istotna w moim przekonaniu, podstawowa wartość, jaką jest założenie, polegające przede wszystkim na otwartości procesu twórczego, zakładającego eksperyment, akceptującego uważną obserwację i intuicję, czasami przypadek i działania oparte o energię. Pozwala to na niebagatelny dla każdego artysty walor – poczucie swobody, wolności twórczej, z możliwością odrzucenia uwarunkowań tradycyjnych kanonów technologicznych właśnie na rzecz swobodnego działania artystycznego.

Przedstawiona praca artystyczna składa się z zestawu 14. prac malarskich oraz 22. prac fotografii i grafik komputerowych, które są zbiorem tworzącym cykle o wyraźnej inspiracji naturą. Te wymienione jako ostatnie stanowią część procesu poszukiwania odpowiedzi na przedstawione problemy twórcze w prezentacji tematu pracy doktorskiej, pisze autorka w rozdziale pierwszym: *Sposób realizacji, technika.* str.6

Prezentowane obrazy malarskie to układy kompozycyjne mające orientację kwadratu o wymiarach 130x130cm. Środkiem wyrazu, który determinuje obraz jest kontrast. Autorka posługuje się nim w sposób radykalny ale zarazem uwypukla subtelne nastroje i treści, które w innej postaci przekazu byłyby trudne do wypowiedzenia. Wrażliwość i szczerść penetrowania obszaru zainteresowań artystki jest wyczuwalna zarówno poprzez temat utworów, jak również zastosowaną technikę. *Dlatego malarstwo, które prezentuję, inspirowane zjawiskami przyrody ma na celu pokazanie nowego sposobu patrzenia na jej formy i struktury..... . Moje obrazy są wizualną formą rozważania na temat elementów świata w makro i mikroskali. Opowiadają o jego charakterze, dynamice, nieskończoności, zmianie świata w czasie kompozycje rozszerzają się rozchodzą w przestrzeni..... .* rozprawa doktorska str. 45

Prace mgr Karoliny Wojnowskiej – Paterek są subiektywną drogą w poszukiwaniu prawdy o związku rzeczywistości i imaginacji a także jego inspiracyjnym potencjale. Pobudzają wyobraźnię. Trzeba przyznać, że tego pokroju działanie drażni, przyciąga, powoduje ponowne próby empirycznych reakcji, zmierzających ku percepcji i kreacji. Artystyczna wolność ograniczona jest jedynie pomysłem i możliwościami warsztatowymi.

Walor plastyczny obrazów artystki podnosi – poza kontrastem, światłem – nie mniej intrygująca faktura, a także misternie przez nią formowana materia obrazu. Bardzo bogata i heterogeniczna bez mała, jak materia klasycznej tkaniny, a również graficzna oraz puszysta ową specyficzną puszystością śladu narzędzia i miękka malarską plamą, konstruuje fabułę utworu malarskiego. Taki dynamiczny zapis formy tworzy ciekawy dysonans w obszarze użytych materii malarskich: płaskiej plamy barwnej, syntetycznego znaku formy, linearnego rysunku, wydobywającego się na powierzchnię malarską w formie „pisma” malarskiego, granic między plamami i strukturalnego śladu faktur.

Dostrzegam w tym działaniu kreślenie wskazówek, które mają pomóc w odkryciu tajemnicy drzemiącej w pracach. Nasuwa się konstatacja, że prace autorki są niebywale delikatnym szkicem do wewnętrznego, emocjonalnego autoportretu.

Podsumowanie

Prace artystyczne mgr Wojnowskiej – Paterek tworzą opowiadania przefiltrowane z jednej strony techniką rzemiosła, z drugiej świadomością artystyczną, to znaczy jej stosunkiem do zastanego świata. I zależnie od rezultatów tej filtracji, artystka dokonuje istotnych zmian języka sztuki, szukając bardziej współczesnych form wyrazu dla zachowanych wartości lub zachowane formy obdarzając nowymi znaczeniami. Zrodzone z tego procesu utwory plastyczne tworzą rzeczywistość, która jest wynikiem intelektu, wyobraźni i działań kreatywnych. Są to specyficzne instrumenty widzenia, które od codziennego, bez emocjonalnego rejestrowania wrażeń zwracają ku widzeniu refleksyjnemu, uzmysławiają obecność innego świata.

Po wnikliwej analizie przedstawionej rozprawy doktorskiej, którą cechuje konsekwencja i dobór indywidualnych środków wyrazu, świadczących o dobrym poziomie dojrzałości twórczej, stwierdzam, iż mgr Karolina Wojnowska – Paterek spełnia wymagania związane z przewodem doktorskim i wnioskuję o przyznanie jej przez Radę Wydziału Pedagogicznego i Artystycznego Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach stopnia doktora sztuk plastycznych w dyscyplinie sztuki piękne.

prof. Andrzej Markiewicz prof. zw.

